

STRATEEGILISE KAUBA KOMISJONIGA SUHTLEMINE JA ASJAAJAMINE

Strateegilise kauba teabepäev

20.märts 2014

Kristi Torim

Riho Kruuv

VÄLISMINISTEERIUM

Eesmärk

Piiluda kontrolli köögipoolele ehk leida vastused praktilistele küsimustele:

- Milliseid erilube on vaja?
- Mis on vahendus ja mida selleks on vaja?
- Kas lihtsamini ja kiiremini ei saaks?
Sertifitseerimine
- Miks ma pean taotlema eriloa, kui minu kaup ei ole kontrollnimekirjas? Catch-all
- Kuidas eriluba saada? Litsentseerimine
- Juhendid, abimaterjalid
- Nõuandeid

Strateegiline kaup = nimekirjades loetletud kaup
Kas litsentsi on vaja?

Litsentsi on vaja:

Sõjaline kaup

- JAH – import, eksport, transiit, vahendus, tehniline abi –üle Eesti riigipiiri;

Kahesuguse kasutusega kaup

- JAH – eksport Euroopa Liidust
- JAH – sensitiivsed kaubad EL-sisesel edasitoimetamisel (Lisa IV)
- Võib-olla – transiit, vahendus üle EL piiri
- EI – import

Piinamisriistad:

1. nimekiri
2. nimekiri

- 1. KEELATUD – import, eksport üle Euroopa Liidu piiri
- 2. JAH – eksport Euroopa Liidust
- 2. EI - import

M

Tegemist on strateegilise kaubaga ja eriluba on vaja Aga millist?

VÄLISMINISTEERIUM

Erilubade vormid

- Erinevad eriloa vormid:
 - Lihtlitsents
 - Koondlitsents
 - Üldluba
- St üksikult üldisemale - lähenemine

Litsentsid (1)

- **Lihtlitsents:** kaup või teenus ühele tarbijale ja ühte sihtriiki või –kohta
 - Kehtivus max 1a
 - Enim kasutatav
 - Ettevõtja vastutus väikseim
- **Koondlitsents:** sisseveol kaup ühest või mitmest sihtriigist või kohast ja ühelt või mitmelt tarnijalt ning väljaveol mitmesse sihtriiki või -kohta ning ühele või mitmele tarbijale
 - Kehtivus max 3a
 - Ettevõtja vastutus suurem

Litsentsid (2)

- Transiidilitsents (liht- või koondlitsents): st luba kauba või teenuse transiidiks litsentsis seatud tingimustel
 - Kehtivus max 6 kuud
- NB! Kui litsentsis määratud kogu kauba suhtes on tolliformaalsused lõpetatud, loetakse litsents kehtetuks, olenemata selle kehtivusajast.

Üldluba

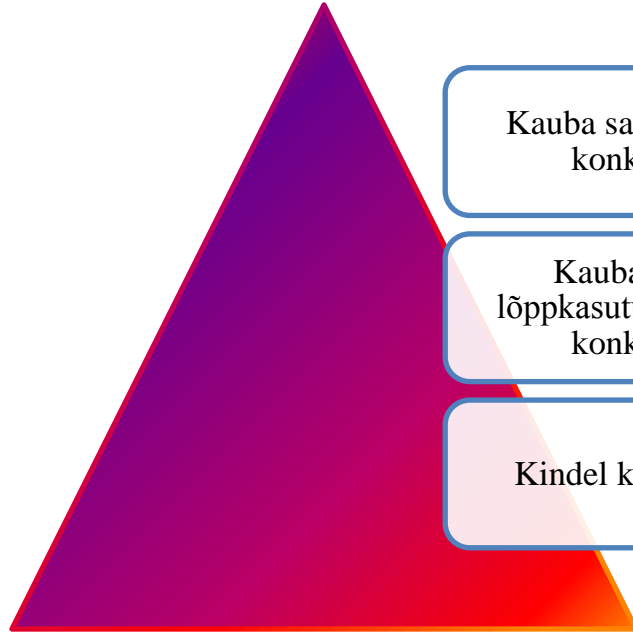
- Üldluba on lihtsustav meede. Antakse õigusaktina, milles määratletakse:
 - Lubatud sihtriigid
 - Lubatud kaubad
 - Kasutamise tingimused
- ÜLDLUBA – “lai” luba, mida saavad kasutada kõik, kes loal nimetatud tingimused täidavad
- 2 tüüpi üldlubasid:
 - riiklik üldluba, kehtestab Vabariigi Valitsus
 - Euroopa Liidu üldluba
- Üldluba võib kasutada selle kasutajaks registreeritud ettevõtja (registreering ühekordne)
- Üldload on tähtajatud. Vastutus on ettevõtja õlul.

Litsents

vs

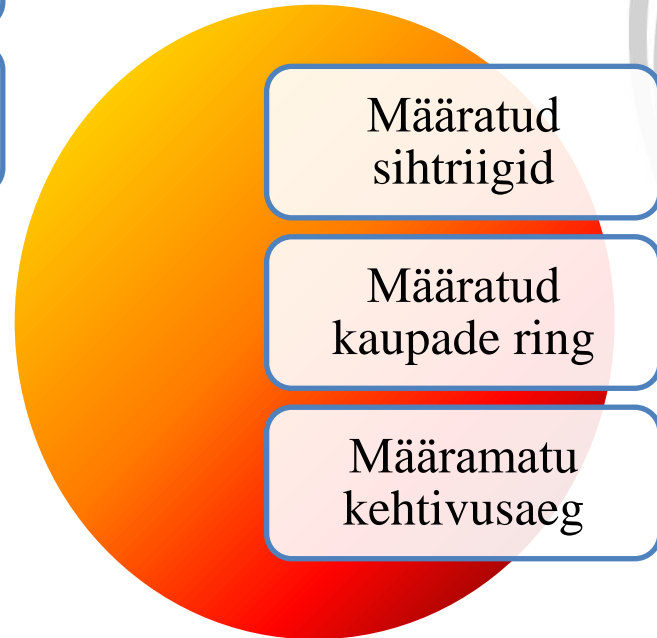
üldluba

Kauba saatja, saaja -
konkreetne

Kauba kogus,
lõppkasutus, väärtus -
konkreetne

Kindel kehtivusaeg

Määratud
sihtriigid

Määratud
kaupade ring

Määramatu
kehtivusaeg

Täna eksisteerib 10 kehtivat üldluba

- Põhimõte: lihtsustada ja toetada EL ettevõtete majandustegevust ja konkurentsivõimet eeldusel, et sellega ei kaasne täiendavaid riske rahvuslikule ja rahvusvahelisele julgeolekule
- 6 EL üldluba kaheksa kasutusega kauba ekspordiks
 - kaupade ja sihtriikide ring erineb
- 4 Eesti üldluba Kaitseotstarbeliste toodete veoks EL sees

EL Kahe suguse kasutusega kauba üldluba

- EU001 - Austraaliasse, Kanadasse, Jaapanisse, Uus-Meremaale, Norrassa, Šveitsi (sh Liechtenstein) ja Ameerika Ühendriikidesse – pea terve kauba nimekiri lubatud;
- EU002 – teatud Wassenaari kokkuleppe kaubad, 6 sihtkohta: Argentiina, Horvaatia, Island, Lõuna-Aafrika Vabariik, Lõuna-Korea ja Türgi;
- EU003 - Parandatud või asendatud kaupade eksport, 24 sihtriiki;
- EU004 - Näitusele või messile eksporditav kaup, 24 sihtriiki;
- EU005 - Telekommunikatsiooni kaubad, 9 sihtriiki;
- EU006 - Kemikaalid, 6 sihtriiki :Argentiina, Horvaatia, Island, Lõuna-Korea, Türgi ja Ukraina.

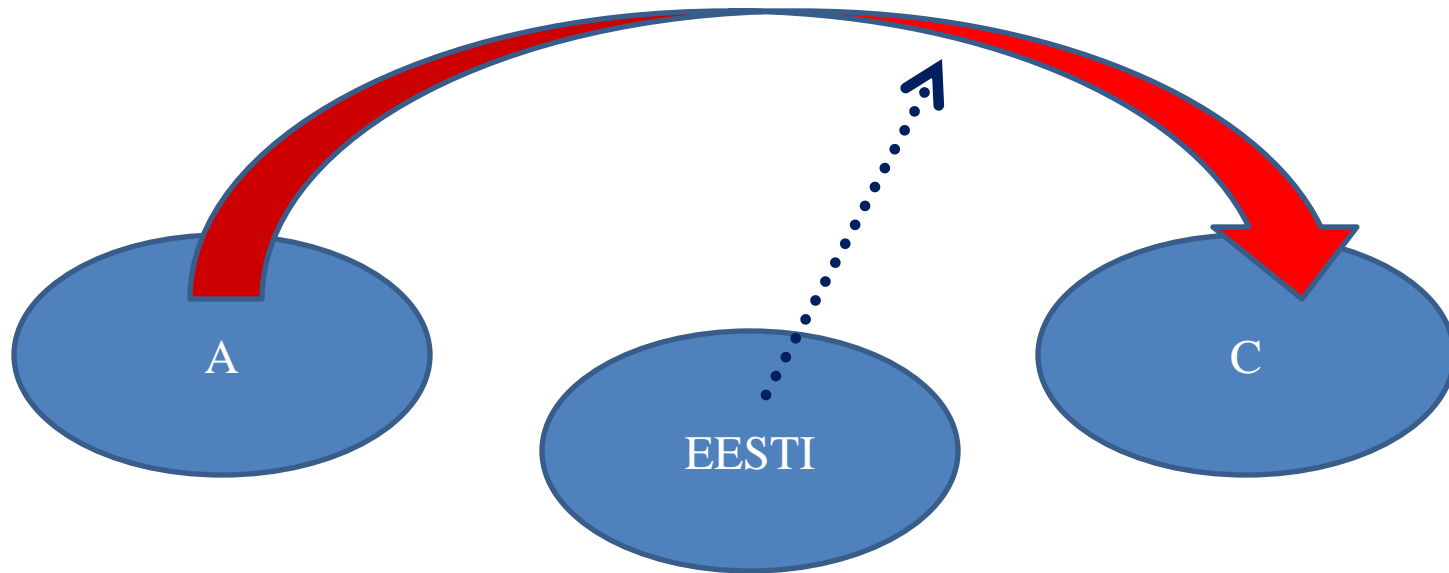
Eesti riiklikud üldload

- üdluba nr EE/01 kaitseotstarbelise toote veoks Euroopa Liidu liikmesriigi kaitsejõududele (otse neile)
- üdluba nr EE/02 kaitseotstarbelise toote veoks sertifitseeritud EL ettevõtjale (NB! Eritingimus)
- üdluba nr EE/03 kaitseotstarbelise toote veoks demonstreerimise, eksponeerimise ja hinnangu andmise eesmärgil
- üdluba nr EE/04 kaitseotstarbelise toote veoks hooldamise ja parandamise eesmärgil

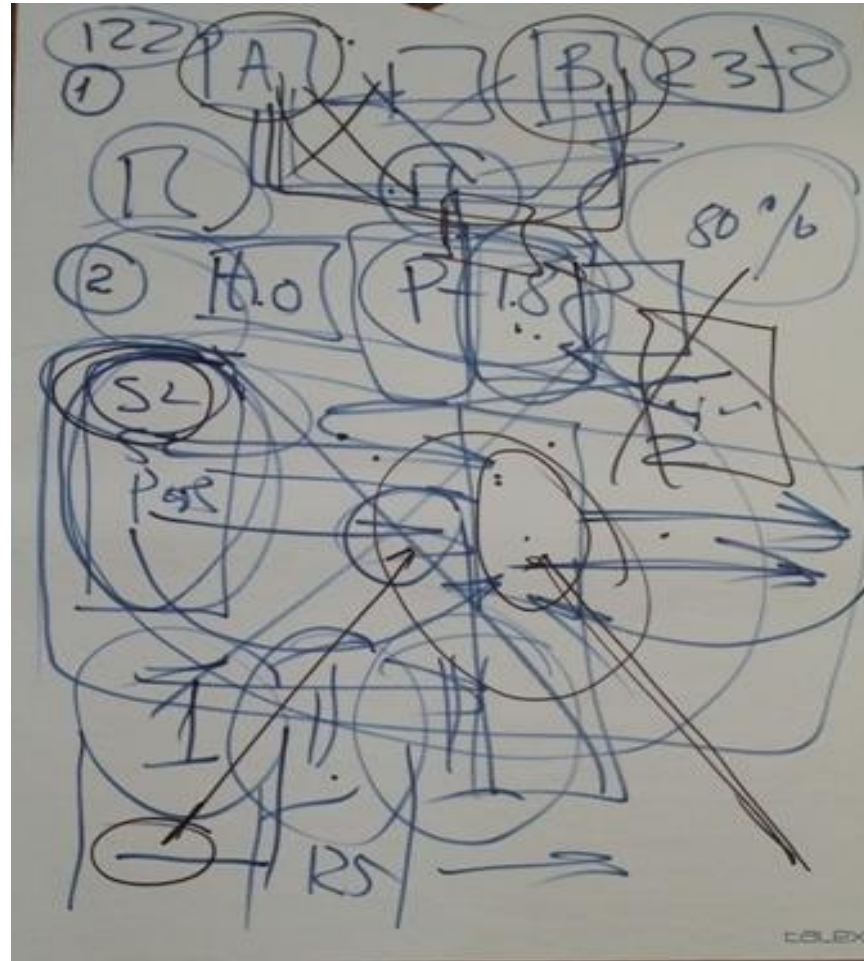

Vahenduse kontroll

- Vahenduse põhiprintsiip

Vahendus, see on imelihtne?

VÄLISMINISTEERIUM

Vahenduse kontroll

- Sõjalise kauba vahendus on:
 - teabe, praktilise abi või rahaliste vahendite andmine või kättesaadavaks tegemine, läbirääkimiste pidamine või tehingute korraldamine sõjalise kaubaga seotud lepingu sõlmimiseks, millega kaasneb kauba tarnimine ühest välisriigist teise;
 - välisriigis asuva sõjalise kauba omandamine selle võõrandamiseks teise välisriiki.
- Oluline:
 - Kaup liigub ühest välisriigist (sh EL liikmesriigid) teise ilma Eesti territooriumit läbimata
 - Kauba Eestisse sissevedu eesmärgiga see taas välja vedada - ei käsitleta vahendusena = import ja eksport või transiit
- Topeltkontroll, st vajalik eelnev registreering sõjalise kauba registris + litsents igaks tehinguks

VÄLISMINISTEERIUM

Kahesuguse kasutusega kauba vahendus ja transiit

- **Kahesuguse kasutusega kauba vahendus** on vahendusteenus nõukogu määruse (EÜ) nr 428/2009 tähenduses, sealhulgas:
 - tehingute üle läbirääkimiste pidamine või selliste tehingute korraldamine, mille eesmärk on kahesuguse kasutusega kauba müümine, ostmine või tarnimine Euroopa Liidu välisest riigist teise Euroopa Liidu välisesse riiki, või
 - Euroopa Liidu välises riigis asuva kahesuguse kasutusega kauba müümine või ostmine eesmärgiga toimetada see edasi teise Euroopa Liidu välisesse riiki.
- Kahesuguse kasutusega kauba vahenduseks ei loeta pelgalt transporti, finantsteenuseid, kindlustust või edasikindlustust, üldist reklaami või müügiedendust, samuti teenuse osutamist ega tehnoloogia edastamist, kui sellega kaasneb isikute piiriülene liikumine.
- **Slaidil 4 - võib-olla kontroll vahendusel ja transiidil?**
- **St *ad hoc* kontroll ehk vedusid kontrollitakse vaid juhul, kui on kauba massihävituse relva loomisel kasutamise kahtlus!**

EL sisene KOT lihtsustatud vedude süsteem

- KOT = kaitseotstarbelised tooted, st EL sees liikuvad sõjalised kaubad
- 43/2009 direktiivi alusel on võimalik lihtsustada EL siseseid KOT-i vedusid
- Kõik EL ettevõtted saavad seda kasutada, kui nende partner asub samuti EL´is
 - Impordiluba asendatakse ettevõtja sertifitseerimisega (NB! Vajalik lisandväärtus!)
 - Ekspordiluba asendatakse riikliku üldloaga

Ettevõtja sertifitseerimine

- Ettevõtja usaldusväärseuse hindamise meede
- Ettevõtja tõestab oma ekspordikontrolli meetmete nõuetele vastavust
- Ühel juhul kohustuslik (KOT üldluba), teistel juhtudel vabatahtlik (võib anda eeliseid litsentside taotlemisel)
- Nõuded on kirjas seaduses, väga paindlikud, et võimalikult paljud ettevõtjad suudaksid neid täita
- Komisjon hindab nõuetele vastavust
- Üks osa sertifitseerimisest on ICP ehk ettevõtja nõuetele vastavuse kava

Ettevõtja nõuetele vastavuse kava

- Ettevõtja vastavuse kava peab sisaldama järgmist informatsiooni:
 - ettevõtja nimi, asu- või elukoht ja kontaktandmed;
 - vastutava isiku nimi, pädevus ja kontaktandmed;
 - strateegilise kauba veo ja ekspordi haldamiseks eraldatud ressursid, tuues eraldi välja organisatsioonilised, tehnilised ja inimressursid;
 - strateegilise kauba kontrolli alane vastutusahel ettevõtja struktuuris;
 - sisekontrolli korraldus ja rakendatavad meetmed;

Ettevõtja nõuetele vastavuse kava (järg)

- strateegilise kauba alase koolituse korraldus ja töötajate teadlikkuse suurendamise täpne kava;
 - strateegilise kauba veo ja ekspordiga seotud füüsilised ja tehnilised turvameetmed;
 - veo ja ekspordi kohta arvestuse pidamise ning veo- ja ekspordisüsteemi jälgitavuse tagamise kord.
- Järeldused:
 - Administratiivselt üsna mahukas ja võimalik, et ka kulukas ettevõtmine, aga usalduse võitmine pole kunagi lihtne!
 - ENVK järgimine lihtsustab ja kiirendab litsentseerimismenetlust ning tõstab ettevõtte konkurentsivõimet. Tulem kulude vähenemine ja käibe

Catch-all

- StrKS § 2 lg 11:

Strateegilise kaubana käsitatakse ka kaupa, mis ei ole kantud strateegiliste kaupade nimekirja, kui strateegilise kauba komisjon on asunud seisukohale ja teavitanud kauba eksportijat, valdajat, omanikku või deklaranti, et kaubal on strateegilise kauba tunnused kas tema omaduste, lõppkasutuse või lõppkasutaja tõttu või avaliku julgeoleku või inimõigustega seotud kaalutlustel.

- Alati *ad hoc* põhimõttel
- Komisjon teavitab sellest kirjalikult
- Sellise teate saamisel tuleb taotleda litsents

Kuidas siis kõik need vajalikud load saab?

Taotlused

Avaldused

Registrikanded

Lõppkasutaja kinnitused

Taotlused (1)

- Kui eriluba vaja – tuleb see taotleda
- Välisministeeriumi juures asuvale Strateegilise kauba komisjonile esitatakse:
 - täidetud taotlus
 - lisadokumendid - tehingut tõendavad lisadokumendid (leping, tellimus), kauba kirjeldus, tegevusload, kui kaup seda vajab
 - lõppkasutaja kinnitus
 - riigilõivu tasumise kinnitus

Taotlused (2)

- Taotluste vormid leiab:
<http://www.vm.ee/?q=et/node/4495>
-
- Lisadokumentide kontroll (osapooled, väärtused, lepingute kehtivused)
- Lõppkasutaja kinnitused (originaalid!)
 - riiklik – sertifikaat
 - era – statement
- Menetlus 30 tööpäeva
- Riigilõiv

Avaldused

- Kui tarvis väljastatud litsentsi/eriluba/registrikannet:
 - muuta
 - pikendada
 - tühistada, kehtivust peatada, kehtetuks tunnistada
- Soovite kasutada seaduses lubatud erandeid
- Menetlus 10 tööpäeva
- Riigilõiv ainult pikendamisel
- Põhjendatud avaldus, vabas vormis

Registrikanded

- Kolm võimalust:
 - Sõjalise kauba vahendaja registrikanne
 - Üldloa kasutaja registreerimine
 - Sertifitseerimine
- Registrikannet samuti taotletakse
- Riigilõiv
- Menetlus 30 tööpäeva
- Registrikanne annab suuremad õigused

Mida registrikanne annab?

- Sõjalise kauba vahendajaks registreerimine →
 - Õiguse teostada vahendustehinguid, kuid igaks tehinguks lisaks litsents vajalik
- Üldloa kasutajaks registreerimine →
 - Õiguse vedada kaupa lihtsustatud korras
- Sertifitseerimine →
 - Õiguse võtta vastu teisest EL riigist üldloa aluse saadetud kaupu (KOT lihtsustatud vedude süsteem)

Üldload

- Kaht sorti: Eesti ja EL üldload
- Kasutuse õiguse annab sellekohane registrikanne
- Erinevus litsentsist
- Leiab <http://www.vm.ee/?q=et/node/4486>
-
- Taotlemine mõnevõrra lihtsam, kuid ettevõtja vastutus oluliselt suurem

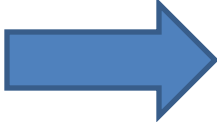

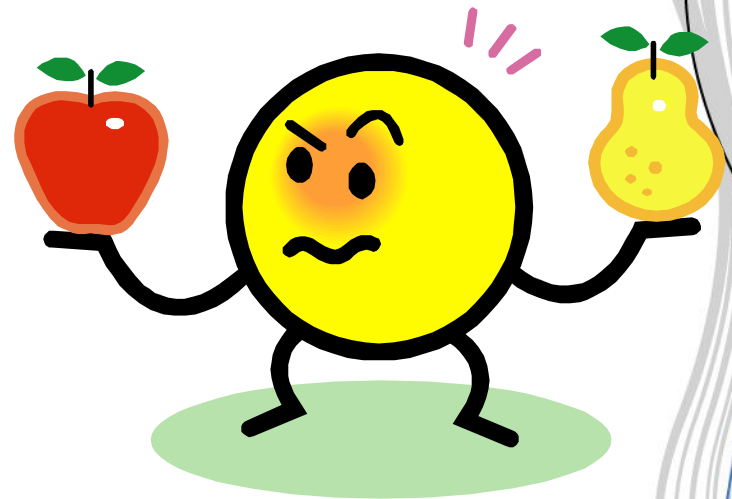
Lõppkasutaja kinnitused

- Kui Teie partner küsib Teie käest kauba ostul lõppkasutaja kinnitust?
- Kaht tüüpi:
 - riiklikud kinnitused (lõppkasutaja sertifikaadid)
 - End User Certificate, International Import Certificate, Delivery Verification Certificate
 - ettevõtjate kinnitused (end-user statement, undertaking jm)
- Riiklikke väljastab vaid Strateegilise kauba komisjon! Tuleb taotleda Komisjonilt.
- Ettevõtjate omi väljastate ise, kuid **jälgida millele alla kirjutate!** Võib kasutada VM veebilehel olevat vormi või töötada välja enda oma vorm.

Kauba määratluse päring

- Kauba korrektne klassifitseerimine on ettevõtja kohus!
 - Kui Komisjoni hinnangut siiski tarvis
 - Vorm
-
- Miks vorm?
 - Vastus 30 päeva jooksul

Kuidas toimub menetlus strateegilise kauba komisjonis?

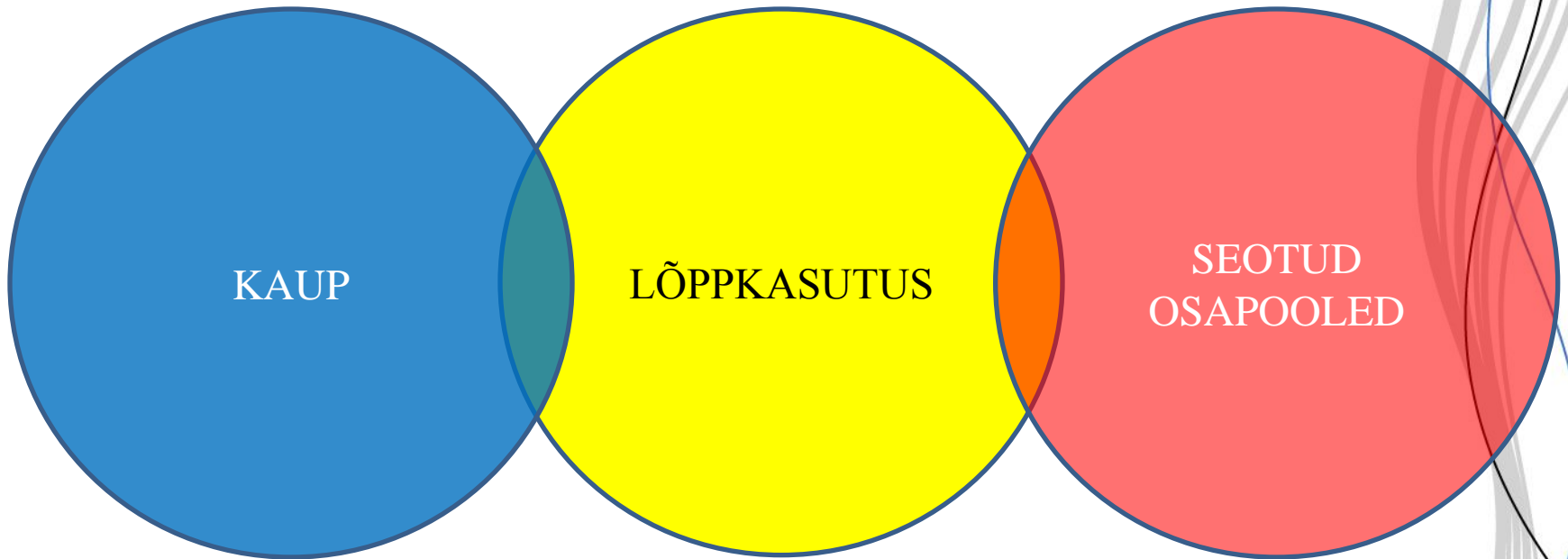
VÄLISMINISTEERIUM

Menetlus

- Menetlejaks on strateegilise kauba komisjon
- Aeg - 30 tööpäeva (avaldustel 10), võib pikendada
- Menetlust võivad pikendada kohustuslikud konsultatsioonid teiste riikidega – no undercut policy
- Lisainfo küsimine - täiesti tavapärane, kõiki asjaolusid ei ole võimalik ette näha
- Komisjon hindab eelkõige lõppkasutajat ning lõppkasutust, mitte taotlejat!
- Komisjoni otsused konsensususe põhised
- Aega võtab vajaliku teabe kogumine

Mida menetlus tähendab?

Vastus taotlusele

Litsents või lõppkasutuse dokument

- Taotlus rahuldati

Teatis Komisjonilt

- Taotluse rahuldamisest keelduti
- Registrikande tegemise või tegemata jätmisest
- Avaldus rahuldamise või rahuldamata jätmise kohta

•Litsents paberkujul, kolmes eksemplaris.

Aruandlus

- Lihtlitsents – sinine eksemplar
- Koondlitsents ja registrikanded – eraldi aruandluskohustus – 2x aastas eelmise poolaasta kohta
- Ka nullaruanne tuleb esitada
- Aruandluse vorm

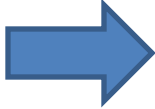

Juhendid/teavitused/piiravad meetmed

VÄLISMINISTEERIUM

Juhendid/abimaterjalid

- VM veebihelt
- UK kauba klassifitseerimise abivahend
<http://www.ecochecker.bis.gov.uk/>
- USA nõ mustad nimekirjad isikutest
<https://www.bis.doc.gov/index.php/policy-guidance/lists-of-parties-of-concern>

Tunne oma klienti – erilist tähelepanu tuleks pöörata järgnevatele asjaoludele:

- Andmed tehingupartneri tausta kohta on puudulikud või lausa olematud.
- Tehingupartner näitab kauba suhtes üles ebakompetentsust, näiteks ei tunne kauba tehnilisi omadusi.
- Kauba tehnilised omadused ei sobi kokku ostja tegevusalaga.
- Ostja või vahendaja ei anna informatsiooni toote lõppkasutuse kohta.
- Ostja annab segaseid vastuseid omandatava kauba edasise kasutuse kohta.
- Ostja soovib kauba eest kindlasti tasuda sularahas või pakub tavatult kõrget hinda.
- Ostja keeldub tehnilise abi teenusest, näiteks paigaldamisest, koolitusest, hooldusest.
- Kauba üleandmine on plaanitud kõrvalises sihtkohas.
- Ostja esitab ebatavalisi nõudeid kauba transpordi või märgistamise kohta jne.

Ettevõtja kohustuslikud teavitused

- § 77. Teavitamine strateegilise kauba võimalikust kasutamisest sõjalisel ja julgeolekut ohustaval otstarbel - ettevõtja kahtluse korral
- § 78. Tolli teavitamine Euroopa Liidu sisesel edasitoimetamisel - sõjalise kauba ja nõukogu määruse (EÜ) nr 428/2009 I lisa 5. kategooria II osas loetletud, kuid määruse IV lisas nimetatata kahesuguse kasutusega kauba edasitoimetamisel, teavitatakse tolli, 24 h ette, vorm
- § 79. Tolli teavitamine relva transportimisel õhu kaudu, 24h ette, vorm
- § 80. Teavitamine asjaolude ja andmete muutumisest
- § 81. Teavitamine komisjoni väljastatud dokumentide hävimisest ja kaotamisest
- § 82. Teavitamine strateegilise kauba hävimisest, hävitamisest, demonteerimisest ja täielikust amortiseerumisest
- § 83. Teavitamine strateegilise kauba lõppkasutusele ja taasväljaveole kehtestatud piirangutest – ettevõtja teavitab oma partnerit kaasnevatest kohustustest

Catch-all rakendamine

- Eesmärk litsentsimismenetlusega uurida kas põhjust kahtlusteks lõppkasutaja suhtes või mitte
- Kaks võimalust:
 - Ettevõtja teavitab kahtlustest Komisjoni ja viimane otsustab, et litsentsi taotlemine on vajalik
 - Tolli riskianalüüsi käigus tuvastatakse, teavitatakse Komisjoni, Komisjon pöördub ettevõtja poole, ettevõtja taotleb litsentsi
- Litsents võidakse rahuldada või mitte

Aga kui ikkagi läheb valesti?

VÄLISMINISTEERIUM

Rikkumisele järgneb karistus

- KarS § 392

Keelatud kauba või vastava kohustusliku dokumendita või riikliku registri kandeta radioaktiivse aine, lõhkeaine, narkootilise või psühhotroopse aine, narkootilise või psühhotroopse aine lähteaine, mitternarkootilise ravimi, ohtliku kemikaali või jäätme, strateegilise kauba, tulirelva või laskemoona toimetamise eest üle Euroopa Liidu tolliterritooriumi piiri või riigipiiri –
karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.

KarS § 372

- Majandustegevuse eest valdkonnas, mille kohta kehtis erikeeld, samuti tegevusloata, litsentsita, registreeringuta või tunnustamata ettevõtte kaudu tegutsemise eest valdkonnas, kus tegevusluba, litsents, registreering või ettevõtte tunnustamine on nõutav, –
karistatakse rahatrahviga kuni kolmsada trahviühikut või arestiga.

- Riiklikku järelevalvet teostavad Komisjon, MTA ja KAPO
- Ettekirjutused

Toll vs Komisjon

Tolli strateegilise kauba kontaktisikud:

<http://www.emta.ee/index.php?id=1372>

strat@emta.ee KÜSI!

VÄLISMINISTEERIUM

Piiravad meetmed ja embargod

- Kõik hetkel jõus olevad sanktsioonid on kättesaadavad (linki uuendatakse):

<http://www.vm.ee/?q=et/node/4502>

- Kaubad keelatud või litsentsiga lubatud (tuleb taotleda)
- Sisaldavad paljudel juhtudel ka teisi kaupu:
 - repressioonikaubad (nt okastraat)
 - finantssanktsioonid
 - isikute vastased sanktsioonid
 - laiendatud sõjaliste ja kahesuguse kasutusega kaupade nimekirjad
- erandid (humanitaarkaalutlused, ÜRO, EL missioonid)

Uued tuuled

- 72,7 mEUR, 23,3 mEUR, 10,7 mEUR
- Kontrollikese on muutumas
- Menetluskeskkond

Komisjoni kontaktid

- **Strateegilise kauba komisjon**
EV Välisministeerium
Islandi väljak 1
15049 Tallinn
- Tel: 6377192
Faks: 6377199
E-post: stratkom@vm.ee

Aitäh!

kristi.torim@vm.ee

riho.kruuv@vm.ee

VÄLISMINISTEERIUM